

Bild 1

MINOR

Idag skall vi prata om minor och svenska FN-förbundets projekt Minor.

Först ska vi titta på en kort film om hur FN arbetar med att röja minor. Filmen utspelar sig i Mali, och vi kommer att få följa Douglas, en minröjare från Zimbabwe.

Filmlänk: <https://www.youtube.com/watch?v=8f290Q2FN28> (Filmen ligger också som hyperlänk i bilden)

Observera att filmen är på engelska.

Vad är en mina?

Det finns väldigt många typer av minor. Några med stor sprängverkan och med dödlig kraft, och andra som är konstruerade bara för att göra stor skada. Det kan vara en effektiv taktik i krig att skada sin motståndare eftersom det är betydligt mer krävande att ta om hand om någon som förlorar ett ben eller en arm, än att ta hand om någon som dör.

De flesta minor är gjorda av metall, men det finns även vissa modeller som är konstruerade av plast eller trä.

Minor har en väldigt lång hållbarhetstid. Vissa minor som spreds ut i samband med andra världskriget är fortfarande aktiva. Det är ett billigt vapen att producera och påverkar oftast de civila mer än de som strider.

Spider - Medan vissa minor går att producera ganska billigt så finns det andra minor som är både avancerade och högteknologiska. Spider är en toppmodern typ av mina, utrustad med rörelsesensorer som kan explodera, inte bara av att någon trampar på den utan genom att någon kommer i närheten. Det går även att ställa in den så att den inte exploderar omedelbart utan först när en hel grupp soldater har kommit i närheten. Spiders kan även synkronisera så att de detonerar samtidigt. Dessutom går de att fjärrstyra, så det är möjligt att ligga och spana två kilometer bort och detonera dem. (Högst upp till vänster)

Kinesisk trampmina - Minan aktiveras genom att man trampar på den. (Mitten högst upp)

Hoppmina - Andra minor använder sig av snubbeltråd. Det finns t.ex. en hoppmina som utlöses av en snubbeltråd, och den tråden sätts upp exempelvis över en stig eller andra ställen där människor går. När tråden störs skjuts minan upp i luften och detonerar när den är ungefär i midjehöjd. När de detonerar skickar de ut skrot och metall över ett stort område och kan skada flera samtidigt. Genom att detonera i midjehöjd kan man skada flera viktiga organ i kroppen. (Längst till höger)

Klustervapen - Klustervapen släpps från flygplan eller genom artilleri. Minan är en slags kapsel som exploderar och sprider kluster över stora ytor. Tanken är att klustren ska explodera när de träffar mark men exploderar inte. Istället landar de på marken och förblir aktiva tills någonting utlöser dem. (Längst ner till vänster)

Fjärilsminor - Så kallade fjärilsminor (NATO kallar dem även för green parrot) släpps från flygplan och breder ut sig över ett stort område. Den är vanligtvis tillverkad i plast och exploderar när man trampar på den. Minan påminner nästan om en leksak och kan även förekomma i klara färger som gul och orange vilket innebar att antalet dödsfall hos barn ökade när den började användas. Minan är liten och innehåller därför en ganska liten mängd sprängmedel. Trampar man på den så överlever man oftast, men skadas allvarligt. Barn löper dock större risk att dö än vuxna eftersom de är fysiskt mindre. (Längst ner i mitten)

www.fn.se

Läget i världen

- Varje dygn dör eller skadas 20 personer.
- 9 av 10 (87%) som drabbas är civila, varav fem av tio är barn (47%).
- Minor används och produceras fortfarande.

Foto: UN Photo Hassan Zakizada Afghanistan

Läget i världen

Drygt 7200 människor dödas eller skadas årligen av minor och andra explosiva lämningar. Minor är utplacerade i drygt 60 länder och territorier. Det betyder att varje dygn dör eller skadas drygt 20 personer av en mina eller av annan explosiv lämning. Dock är siffrorna inte helt tillförlitliga, då många av de som dödas i konfliktdrabbade områden aldrig rapporteras.

Av de som skadas är majoriteten, eller nästan 9 av 10 civila (87%). Det innebär att vapnet främst riktar sig mot grupper som inte ens strider. Nästan fem av tio (47%) är barn.

Det finns fortfarande vissa stater som använder minor. Myanmar har rapporterats använda minor vid upprepade tillfällen sedan 1999. Mellan 2012 – 2016 rapporterades Syrien använda minor. Även icke-statliga beväpnade grupper i länder som: Afghanistan, Colombia, Myanmar, Pakistan, Jemen, Indien, Nigeria, Thailand.

Minor produceras även fortfarande. Genom tiderna har drygt 50 stater producerat minor. Idag är det 11 stater som har identifierats *kan* producera minor i dagsläget: Kina, Kuba, Indien, Iran, Myanmar, Nordkorea, Pakistan, Ryssland, Singapore, Sydkorea och Vietnam. De flesta är inte aktiva i sin produktion, men har reserverat sig för rätten att göra det. Idag är det även vanligt att olika rebellgrupper sätter ihop egna improviserade minor.

www.fn.se

Varför används minor?

FN
MFRS
FN-öparten
en värld

- Billiga att tillverka.
- De kan ligga kvar i marken och skada länge.

Foto: UN Photo/Tobin Jones

Varför används minor?

Minor började användas i samband med andra världskriget då de var billiga att tillverka. Minor och andra explosiva lämningar används därför ofta i konflikter och regioner där de stridande parterna är fattiga. En mina kan kosta så lite som 2 dollar att tillverka.

Idag beräknar FN att miljontals minor är utplacerade i drygt 60 länder och territorier. Anledning till att det finns så många är för att minor inte förstörs, utan förblir aktiva i 75 år eller mer. Det ligger fortfarande aktiva minor kvar sedan andra världskriget.

www.fn.se

Konsekvenser

- Fysiskt och psykiskt lidande.
- Barn har svårt att ta sig till skolan.
- Hindrar ekonomisk och social utveckling.
- Flyktingar kan inte återvända hem.
- Biståndspersonal kan inte komma fram.
- Bönder kan inte odla.

Foto: UN Photo/Tobin Jones

Konsekvenser

Förutom att orsaka fysiska och psykiska skador på människor, hindrar minor hela samhällen från att återhämta sig efter krig och konflikt.

Minor utsätter hela familjer för fara. Barn kan inte leka i säkerhet och minor kan hindra dem från att gå till skolan.

Bönder kan inte längre bruka sin mark, vilket innebär att deras matsäkerhet och källa till inkomst kanske försvinner helt.

Minor och minfält stör samhällets funktioner, hotar livsmedelstryggheten och tillgång till infrastruktur.

Minor hindrar samhällen som har varit i konflikt att byggas upp igen. Både den ekonomiska och sociala utvecklingen stannar upp.

Utplacerade minor hindrar även biståndspersonal från att hjälpa de som är i störst behov i en konflikt eftersom de inte kan ta sig fram.

I regel är det de som redan är mest utsatta som drabbas av minor. Bönder, nomader, lekande barn, flyktingar och människor som återvänder hem efter krig. Människor som inte har något annat val än att bruka mark som de kanske vet är farlig. Det finns inget alternativ annat än att dagligen riskera sitt liv. Människor måste sköta om sina grödor och hämta vatten, trots att detta betyder att de ger sig ut i minfält.

Diskussionsfråga: Vilka tror ni konsekvenserna blir? Kan ni komma på fler konsekvenser på både på samhällsnivå och individnivå?

Exempel på vilka konsekvenser som uppstår:

... hindrar flyktingar från att komma hem efter krigets slut.

... utsätter hela familjer för fara. Barn kan inte leka säkert i sina egna samhällen längre och minor kan hindra dem från att gå till skolan.

... hindrar ekonomisk och social utveckling. Bönder kan inte längre bruka sin mark, vilket innebär att deras källa till inkomst kanske försvinner helt. Minor hindrar samhällen som har varit i konflikt att byggas upp igen.

Utplacerade minor hindrar även biståndspersonal att hjälpa de som är i störst behov i en konflikt, genom att förhindra framkomst.

Det är också viktigt att veta att förutom att orsaka fysiska och psykiska skador på människor, hindrar minor ett helt samhälle från att återhämta sig efter att ett krig är över. Minor och minfält stör samhällets funktioner, hotar livsmedelstryggheten och tillgång till infrastruktur. Minor hindrar flyktingar från att återvända hem även efter att en konflikt tagit slut. Det gör att det i själva verket är många fler människor som påverkas negativt av minor än just de som skadas eller dödas eller har någon anhörig som skadas eller dödas.

Länk till film: Daniel Craig i samarbete med FN:s minröjningsorgan, UNMAS

Länk till Craig på fotot eller här: <https://www.youtube.com/watch?v=mO1Apviklus>

www.fn.se

Fem aktiviteter mot minor

- Informationsspridning i riskområden (MRE).
- Hjälp och stöd till mindrabbade.
- Opinionsbildning.
- Förstöra gamla lager.
- Minröjning.

Foto: UN Photo, JC McIlwaine

Fem aktiviteter mot minor

FN:s arbete mot minor består av fem områden:

Dessa är utbildning och informationsspridning till människor som lever i närheten av minfält, hjälp till mindrabbade, förstöra gamla lager, opinionsbildning och minröjning.

Informationsspridning

Upplysning och utbildning till människor i mindrabbade områden brukar kallas MRE, Mine Risk Education. På kort sikt är detta mycket effektivt eftersom man ganska enkelt kan nå många människor. Minröjning tar tid och är dyrt, men genom att utbilda människor om risker kan många liv räddas. I Kambodja har utbildning på det här sättet halverat antalet offer. Utbildning innehåller moment som: var minorna finns, vilka områden som ska undvikas, och vilka ställen som kan vara typiska minriskområden, t.ex. vattendrag och sidan om vägar. Utbildarna brukar också berättar om vad varningsskyltarna betyder och hur minor ser ut, vilka objekt som bör undvikas och varför en inte ska ta på dem men också vad en bör göra vid en olycka.

Hjälp och stöd till mindrabbade

Förutom akut sjukhusvård är det viktigt att den drabbade får långsiktig hjälp med t.ex. rehabilitering, terapi och sjukgymnastik. En minskadad kan bli sängliggande i flera månader, och då förtvinar musklerna och behöver byggas upp igen. Människor som har förlorat ett eller båda benen behöver också få hjälp att lära sig gå med protes. I hjälpen till mindrabbade ingår också själva tillverkningen av proteser. Protesen måste vara anpassad efter individen och därför blir proteser väldigt dyra. Skadade måste också byta protes med jämna mellanrum vilket blir en väldigt stor ekonomisk påfrestning för den drabbade, särskilt som de som drabbas ofta redan från början är fattiga människor.

Att skadas av minor är naturligtvis något som också kan bidra till fattigdom. En minskadad kan förlora arbetskapacitet och kan därmed inte bidra till hushållet i samma grad som

tidigare. Kanske är det familjeförsörjaren som skadas, då måste de andra familjemedlemmarna börja försörja familjen. En sådan situation skulle kunna leda till att barn inte kan gå i skolan eftersom de måste arbeta för familjen, passa syskon eller en minskad släkting.

Förstöra gamla vapen

Det är otroligt viktigt att förstöra gamla lager av minor. Genom att göra detta kan det nämligen förhindras att de används eller försvinner. En annan fara med gamla lager är att de blir stulna och används av olika grupper i krigsföring till exempel terrororganisationer.

Opinionsbildning

Opinionsbildning innebär att skapa opinion mot användning av minor och klustervapen. Ottawafördraget eller Fördraget om förbud av personminor, är det mest framgångsrika exemplet på detta. Det är ett internationellt avtal som förbjuder personminor. Mer än 164 länder i världen (eller över 80% av världens länder) har anslutit sig och bidragit till en drastisk minskning av användningen av minor. Fördraget antogs 1997 och trädde i kraft 1 mars 1999. Sedan dess har över 54 miljoner landminor förstörts, stora landytor har befriats från minor och den internationella normen mot användandet har växt väldigt starkt. De som har anslutit sig till konventionen får varken använda eller tillverka minor. För att en konvention ska vara bindande måste staterna ratificera den. Exempel på länder som inte har ratificerat är; Ryssland, Kina, Israel, Myanmar, Pakistan och USA.

Osloavtalet mot klustervapen har inte lika starkt stöd ännu. Arbetet med opinionsbildning handlar om att påverka fler stater att skriva under konventionerna och gå med på att inte använda sig av minor eller klustervapen, samt att förstärka de avtal som finns. Ett sätt att göra det på är genom att uppmärksamma internationella dagen mot minor – 4 april varje år. På initiativ från Bolivia diskuterades också personminor i FN:s säkerhetsråd 2017 och för första gången enades säkerhetsrådet om en text utslutande om minor. Annat som görs är att försöka påverka stater att lagstifta om ett förbud mot investeringar i företag som tillverkar vapen som minor och klustervapen, Belgien har infört sådant förbud.

www.fn.se

Minröjning

- Maskinell
- Manuell med metalldetektor
- Minröjning med hjälp av djur

Foto: UN Photo/Tobin Jones

Minröjning

En av FN:s fem aktiviteter i arbetet mot minor är så klart minröjning. Ett stort problem med minröjning är att faktiskt veta vart minorna finns någonstans. Under en konflikt förekommer det att de stridande parterna bokför var de placerar ut minor, men i många fall är det felaktigt eller obefintligt. Ofta rör sig även minor i samband med regn eller jordskred. Det betyder att det kan vara väldigt tids- och resurskrävande att röja minor.

Maskinell

Minröjningsmaskiner är pansarfordon som med hjälp av sin tyngd får minorna de kör över att explodera. Maskinell minröjning går fort, men de stora maskinerna är svåra att transportera och kan inte användas i alla sorters terräng. Sedan är den här metoden inte heller helt säker, utan oftast behöver den kompletteras med en manuell minröjning.

Manuellt

Manuell minröjning är pålitligast men också långsammast, dyrast och farligast. Med metalldetektorer arbetar minröjarna med att avverka områden som är ungefär en meter stora i taget. Det är bara cirka var tusende utslag med metalldetektorn som är en mina. Med stor försiktighet gräver minröjarna fram, och spränger minan på plats. De minor som är tillverkade i andra material, till exempel glas eller plast går inte att hitta med metalldetektor. De är speciellt tillverkade för att försvåra dess upptäckt.

Röja minor med hjälp av djur

Med hjälp av hundar går det fem gånger snabbare att röja minor än med manuell minröjning. Hundarna känner doften av sprängämnen och markerar den plats där minan finns, utan att själva utlösa den med deras lätta kroppsvikt. Hundar är pålitliga och kan användas i alla terrängar. Men det tar lång tid att utbilda en minröjningshund, och det finns helt enkelt för få hundar att tillgå. En ny metod som är väldigt smart är minröjning med råttor, som används i Moçambique. Råttorna är liksom hundarna lätta och utlöser inte minorna, och har lärt sig markera när de känner lukten av sprängämnen.

Bild 8

www.fn.se

FN mot minor: UNMAS

- FN:s minröjningsorgan
- Etablerades 1997
- Samarbetar, effektiviserar och koordinerar
- Stödjer lokala minröjningscenter

FN mot minor: UNMAS

FN:s minröjningsorgan etablerades 1997 och förkortas UNMAS. De samarbetar med 11 andra FN-organ och fonder för att säkerställa att minröjningsarbetet sker effektivt och koordinerat. UNMAS stödjer projekt i drygt 40 länder. Ofta är det UNMAS-personal som är först in när en konflikt brutit ut, för att säkerställa att hjälp kan komma fram säkert. UNMAS slår upp lokala minröjningscentra i länder som en del av fredsbevarande styrkor. Minröjningscentrum är sedan ansvariga för att bland annat initiera stöd till personer som drabbats av minor, samla data gällande ex placering av minor samt givetvis se till att minor och andra lämningar avlägsnas på ett säkert sätt så att det övriga arbetet kan fortskrida. UNMAS får finansiellt stöd dels genom generalförsamlingen för sin del av de fredsbevarande insatserna, men är även starkt beroende av frivilliga medel.

FN och FN:s medlemsländer arbetar även med att skapa en normativ förändring. Det handlar om att det som tidigare var normen, det vill säga accepterat, utbrett och vanligt, att använda minor skall bli något som inte längre accepteras.

Bild 9

FNs utvecklingsmål

FN beslutade år 2015 om en utvecklingsagenda som ska bidra till en bättre och mer hållbar värld. Den här agendan heter Agenda 2030 och består av 17 mål och 169 delmål. Målen kallas för de globala målen för hållbar utveckling och ska implementeras av alla FN:s 193 medlemsländer.

Mål 1 Ingen fattigdom

Mål 1 handlar om att minska antalet människor som lever i fattigdom i olika former. Så länge vi har krig och konflikt eller människor lever i osäkerhet så kommer vi inte kunna utrota fattigdom. Eftersom många minor kan vara aktiva i decennier så kan ett område vara påverkat långt efter det att kriget har tagit slut. Projektet bidrar framför allt till delmål 1.1 om att avskaffa den extrema fattigdomen, samt delmål 1.2 om att halvera andelen människor som lever i någon form av fattigdom.

Minor och andra explosiva lämningar gör det svårt för människor som bor i minerade områden att bidra till en ekonomisk utveckling och kan innebära att familjens ekonomi är svårt drabbad. Ett par av de positiva effekterna från arbetet mot minor är:

När minor röjts från åkrar och annan bördig jord kan de användas för att odla mat. Grödorna som odlas och skördas kan sedan tillagas och förtäras av familjen, eller säljas och generera inkomst.

När minor röjts från viktiga vägar och/eller transportleder kan fler få åtkomst till marknader, skolor och arbetsplatser.

Minor och andra explosiva lämningar som ligger kvar orsakar skador, vilket påverkar familjen på olika sätt. Dels kan familjens ekonomi bli hårt drabbad för att ha råd med hälsovård, rehabilitering och för att ha råd med proteser eller andra hjälpmedel. Dels påverkar det familjens ekonomi om en eller flera som arbetat för att bidra till familjens inkomst inte längre har denna möjlighet.

Mål 2 Ingen hunger

Mål 2 handlar om att ingen ska lida av hunger och att alla människor ska få bra och näringsrik mat året om. Drygt 815 miljoner människor beräknas lida av hunger och fler insatser behövs för att vi ska nå målet om ingen hunger till år 2030. Projektet bidrar särskilt till delmål 2.1 om tillgång till säker mat året om, och delmål 2.3 om jordbrukets produktivitet och inkomster för småskaliga livsmedelsproducenter.

Genom att röja minerad mark och säkerställa att odlingsbar mark runt byar och samhällen är säkra, kan dessa användas till att säkerställa att lokalbefolkningen får mat på bordet. Bönder får återigen tillgång till mark och behöver inte riskera sina liv för att se till att familjen får mat på bordet. Mer mark betyder ofta ökade möjligheter att sälja den mat som producerats, vilket kan stimulera småskaligt jordbruk ytterligare.

Mål 3: God hälsa och välbefinnande

Mål 3 handlar om att säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar. Projektet bidrar framför allt till delmål 3.8 om hälso- och sjukvård för alla. Genom projektet får minoffer stöd till akut sjukvård, rehabilitering och vid behov även få hjälpmedel som proteser. Detta är viktigt för att de som har överlevt en olycka ska kunna gå vidare och återgå till en så normal tillvaro som möjligt. För många är sjukvård både dyrt och otillgängligt, vilket försvårar möjligheterna för minoffer att få tillbaka sin tillvaro, och påverkar både familjer och lokala samhällen både socialt och ekonomiskt.

Mål 5: Jämställdhet

Mål 5 handlar om att uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt. Projektet bidrar framför allt till delmål 5.1 om att avskaffa alla former av diskriminering av kvinnor, samt delmål 5.5 om att tillförsäkra kvinnor fullt och faktiskt deltagande till ledarskap på alla beslutsnivåer i det politiska, ekonomiska och offentliga livet. I flera samhällen runt om i världen där minröjning behövs eller pågår har kvinnan ofta en undandömd roll och kan i vissa fall vara diskriminerad och stängas ute från det offentliga livet. Genom att FN utbildar kvinnliga minröjare höjs kvinnans sociala och ekonomiska status i samhället. Det ger kvinnor en möjlighet till att få en starkare ekonomisk situation och därmed i vissa fall även lyfta henne – och hennes familj - från fattigdom. Kvinnor som tar sig an det ofta tuffa, farliga och slitsamma jobbet som minröjare bidrar också till att bilden av kvinnan kan förändras. I samhällen där kvinnor

Mål 16: Fredliga och inkluderande samhällen

Mål 16 handlar om att främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, tillhandahålla tillgång till rättvisa för alla samt bygga upp effektiva och inkluderande institutioner med ansvarsutkrävande på alla nivåer. Projektet bidrar framför allt till delmål 16.1 om att avsevärt minska alla former av våld överallt, delmål 16.4 om att minska de olagliga vapenflödena. Genom projektet bidrar vi till att färre människor dör och skadas utav minor och andra explosiva lämningar, och att fler människor känner sig tryggare i sina samhällen. Eftersom en stor andel av skadade och dödade av minor är civila och barn, är arbetet mot minor viktigt att arbetet mot minor intensifieras så att fler människor kan leva, arbeta och bo i säkra områden utan fara för sina liv.

(WFP, 2018)

Bild 10

www.fn.se

Fredliga och inkluderande samhällen

Diskussionsfrågor:

- Majoriteten av de som skadas eller dödas av minor är civila, varför tror ni att det är så?
- Hur hade din dag sett ut om du bodde i ett område där rebellgrupper använde explosiva lämningar/minor? Hur hade din vardag förändrats jämfört med idag?

Fredliga och inkluderande samhällen

Mål *sexton* syftar till att främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling.

Diskussionsfrågor:

- Majoriteten av de som skadas eller dödas av minor är civila, varför tror ni att det är så?
- Hur hade din dag sett ut om du bodde i ett område där rebellgrupper använde explosiva lämningar/minor? Hur hade din vardag förändrats jämfört med idag?

Bild 11

Suleiman

Suleiman Fatul trampade på en mina i närheten av deras hus. Suleiman är bara tio år och fick svåra brännskador över hela sin kropp. Han är ett exempel på hur oskyldiga civila drabbas av minor.

www.fn.se

FN-förbundets projekt

- Från Kambodja, Bosnien och DR Kongo till globalt stöd.
- Syfte: Att stärka arbetet mot minor och se till att människor lever i trygghet, så att en hållbar utveckling kan skapas.

Foto: UN Photo/Albert Gonzalez Farran

FN-förbundets projekt MINOR

FN-förbundet startade egna insamlingar till minröjningsarbete 2002 och har med olika partners röjt minor i bland annat Kambodja, Bosnien och DR Kongo.

Nu stöttar FN-förbundet UNMAS globalt och driver den enda svenska insamlingen till minröjning.

Projektet Minor har FN-förbundet drivit sedan 2015. Vi samlar in medel till UNMAS som implementerar projektet med hjälp av olika aktörer. Liksom FN arbetar vi på FN-förbundet med tre pelare; fred och säkerhet, mänskliga rättigheter och hållbar utveckling. Minor är vårt projekt inom vårt program för fred och säkerhet. I projektet finns det en rad olika metoder som används för att skapa förändring och skapa en tryggare värld.

Syftet med projektet är att stärka arbetet mot minor och se till att människor lever i trygghet så att en hållbar utveckling kan skapas.

Det handlar om att alla ska ha rätt att bruka sin egen mark, gå till skolan eller marknaden utan att vara rädda för sin hälsa eller sitt liv. Det handlar inte bara om att säkerställa enskilda människors hälsa, utan även om att säkerställa att samhällen kan gå vidare från konflikt och krig och röra sig mot en utveckling som gynnar alla. Projektet skall även öka kunskapen om minors förödande effekter, skapa opinion för en värld utan minor och ge stöd till FN:s livsviktiga arbete mot minor.

www.fn.se

Engagera er!

FN
MFRS
FN-Byrån
FN-Byrån
FN-Byrån

- Var aktiv i sociala medier och använd #motminor
- Påverka beslutsfattare så att fler stater ratificerar konventionerna mot minor och klustervapen.
- Informera om minor genom att genomföra Aktion FN för fred på er skola.

Foto: UNMAS, Côte d'Ivoire

Engagera er!

Mycket har gjorts i frågan om minor men det är fortfarande en lång väg kvar tills vi har en minfri värld.

För att det ska bli verklighet krävs det att alla engagerar sig!